

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kiment balra a 24. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délel. Ára évi negyvedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. é. minden hirdetés után 30 kr. bérletdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelte. A „nyitási” cikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középtetű, STEIN J. könyvkereskedése.

Kolozsvár, sept. 30.

(D.) Az uralkodó Fölség tizenkét évi abszolutizmusnak ugy a trónra, mint a népre nézve kedvezőtlen következményeit belátván kinyilatkoztatta, hogy alkotmányosan kíván kormányoztatni.

Az octoberi diplomában el volt ismerve a magyar királyi korona integritása és jogfolytonossága; de az egész birodalom sorsa az alkotmányos eszme közössége által lényeges fordulaton menvén át, önként meitült fel azon kérdé, hogyan tárgyalassanak alkotmányoszerűleg azon közös ügyek, a melyeket ekkorig az összbiradalom uralkodója saját teljhatalmával kezelt?

A ministerium, melyet ő Felsége az alkotmányos eszme átvitelével megbízott, nem birt azon alkotmányos emelkedettséggel, hogy magát azon álláspont felfogásába behelyezze, melyet azon diploma megjelölt.

Midőn e diplomában az octroyálásról a főbatalom lemondott, s az addig létezett alkotmányok jogfolytonosságát elismerte; igen természetesen a ministeriumnak nem lehetett rendszabályilag megoldani azon közeg alakját, szerkezetét, s a birodalom külön részeitnek abban való részesedési illetőségét; mert ez már ott, a hol előbbi alkotmány létezett egyenesen a törvényhozás dolga volt; s így egy közös képviselőt összeállítására a kormány octroyt nem tehetett, hanem kötelessége lett volna legelőbb is a magyar királyság törvényhozásával kezdetni el az alkotmányoszerű tractatusokat, s tulfelől a császári örökös tartományok képviselőit is kihallgatva kellett volna történni a megállapodásnak.

Vagy is más szavakkal: ott, hol pozitív alkotmány létezik, a kormányoknak nem lehet joga octroy útján törvényerejű rendszabályt hozni; mert maga a korona is a törvényhozásnak csak egyik factora levén, törvényt a más factor beleegyezése nélkül nem teremthet.

Igy tehát a közös alkotmánynak az octoberi diplomában kimondott eszméje is, csupán a népképviselők hozzájárulásával megoldható, annál inkább, mert az alkotmányos nép ezen jogát maga az octoberi császári nyilatkozmány is nyíltan elismerte.

A mostani ministerium és korlátnokságok ezen egyedül possibili utat választák. Sokan kétkednek a magyarok jövő magatartásában, hogy ezen egyedül méltányos uton a kormány az alkotmánykérdés megoldásának célját elérhesse.

Nekünk nem levén jogunk a trón és nemzet nevében szólni, nem vitatjuk azt, hogy e kétkedés mennyi részben alapos vagy alaptalan? És így azt sem tudjuk elítélni, ha valjon a Belcredi-ministerium azon uton, a melyet választott nagy feladatát elfogja-e bizonyosan érni? attól igen sok függ hogyan tette fel számításait, s nem feledkezett-e meg arról, hogy a magyar nemzet csak a magyar korona teljes integritása mellett, s a közös uralkodó általi kapcsolatok látván királyságát a birodalommal összefűzve, ez integritás s ezen kapcsolatok körén túl nem terjeszkedhetik, ezek képezvén a birodalom egységét s egyszersmind biztosítván a királyságnak nem tartományi, hanem országos autonómiáját.

Annyit mindenesetre mint bizonyost látnunk, hogy ha a cél valamely uton elérhető, az csak is azon ut, a melyet a mostani kormány választott.

Mert a mint fennebb látnunk, a megoldásnak csak két módja van: t. i. vagy a kormánybatalom által dictálni az erre vonatkozó törvényt, vagy a törvényhozás két tényezője u. m. a korona és az illetékes nemzet által hozni törvényt, melynek az alkotmányjoggal és idők óta lezárt kötelezettségnél fogva minden polgár engedelmeskedni köteles.

A magyar alkotmány természete, sarkalatos törvények s szerződések által megtiltja azt, hogy a nemzet patensek által kormányoztassék; megtiltja kormányberekinek, hogy oly patenseket alájegyezzenek, megtiltja tisztviselőinek, hogy ilyesmit elégtételbe vegyenek.

Ezen törvényekhez való szigorú és jellemteljes ragaszkodásunk volt az, a mely koronánk integritását s évezredes alkotmányjogát oly hatalmas s gyakran oly genialis fejek kísérletei ellenében is fentartotta.

Ez volt oka annak is, hogy Schmerling minden oly kísérlete a magyar nemzet, s az alkotmányban vele hasonló fejlettségi színvonalon álló horvátok, s Magyarország Királyságán túli részét lakó alkotmányos gondolkodású németek s több más nemzetiségek erős törvényes magatartásának megtörött.

Azon vívmány horderejét, a melylyel a Schmerling politikája Erdélyben kérekedett, maga a reichsrath eléggé elítélte. Igaz, hogy ama kísérlet egy sebhétt testet hagyott itt hátra; s valószínűleg érzeni fog nemsokára, hogy azon sebek mennyire vérzenek, annál inkább, mert a gyógyításnál a diagnózis helyességétől s ennek alapján a valódi gyógyszer alkalmazásától függ a gyógyítás sikere; annyi azonban bizonyos, hogy Erdélynek egyik békeletlenkedő töredéke sem lesz képes a birodalom közös alkotmányosságának megindítandó gépezetét feltartani. Az idők folyamán „megállj”-t senki sem mondhat, az emberiséget, nemzeteket, néptöredékeket kérelmetlenül sodor az magával, mihelyt helyes kerékvágásba indíttatott.

Nem tudjuk mennyiben fontolták meg ezt Erdély töredék-nemzetiségei, hirlik, hogy a szász városokba hatalmas körirat küldetett a februári patenshezi szoros ragaszkodást hagyva meg; tulfelől az oláh lapok ugyan csak esatároznak az unio ellen; hanem ez mind nem dönt az idő mérlegében, mert annyi bizonyos, hogy mind csak nemzetiségi töredékek vagyunk itten Erdélyben, s csak oly abstract theoritikus fejek akartak képzelteni Erdélyben egy külön országot, a kik tudták, hogy a könnyű testet a nehéz könnyen sodorhatja saját forgása után, hittek, hogy lehet a néptöredékekkel is játszani.

Igaz, hogy a cél sikerülni látszott, azon Erdély, a mely jogfictionál fogva külön országnak nevezetett, már ott fektűt erőtellenül félajultán a bureaucratia karjaiban. Két töredék-nép hitte magáról, hogy ő kitűnő nemzet a birodalomban, elfeledve, hogy egyike csak egy erdő választja el azon testvéreitől, kikkel együtt valóban a magyar királyság egyik jelentékeny nemzetiségét képezhetik, míg így kétfelé szakítva, Erdélyben három néptöredék kézfogása, a Királyságban tul pedig egy nagy nemzetiség tulereje, az ő ketté vágott lényét a legkönnyebben paralizálhatja.

Csodálatos jelenség az, hogy a 800,000 *) főnyi erdélyi oláhok értelmisége törekedjék arra, nehogy oly alkotmány létesüljön, a mely őt a mellette közvetlenül fekvő 1,200,000 főnyi oláhhval egyesítse egy közös királyságban, hol egyesült erővel a közös szabadság által, nemzetiségeket egységesen kifejthetik; míg a külön Erdélyben a szászok sajátos intézményei által 300,000-nyi oláh mondhatni, le van kötve; s azok, kik a nemzet nevében leginkább szerepeltek, leginkább onnan kildettek a vármegyei terület 600,000 főnyire menő oláh közsorsu néptől, kik még akkor sem képezhetnének ily összegben egy külön nemzetet, ha a négy-ötszáz ezer székely, s kétszáz ezer magyar fölül külön volna válvá; sőt még egy sem, ha e mellett az országos lét minden factorait, a nagy birtokot, műipart, kereskedelmet és intelligenciát, csak egyedül bírnák azon területen, a hol pedig most nem igen bírnak egyebet a felszabadult jobbágyság kisbirtokával összekötött szerény földmivelői s pásztori állapotnál, s azon fejlődésnek indult értelmiségnél, melyet egy néhány kiemelkedett egyénök vasszorgalmának tulajdoníthatnak.

A világon minden nemzetiség öszolvadásra törekszik, csak az osztrák birodalomban levő román elem erdélyi részét kíván külön szakadva maradni.

Nem akarunk e részben semmi tanácsot adni, csak bámulunk e jelenségen annyival inkább, mert nem mondhatja senki, hogy a Királyságban tul oláhok nem éppen oly buzgólk nemzetiségük iránt, s nem töprenkednének minden áldozattal nemzeti culturájok s jóllétük fejlesztésére.

Ha Török János ur ismételve felszólal ellenünk a „Pesti Hírnök”-ben, s arra tö-

*) Ők magokat egy milliót is felül számítják, holott a partium többé nem számít ezen területre, s így kevéssel vannak 800,000-en felül. Szerk.

rekszik, hogy Erdély külön maradjon Magyarországtól; ezt egy ó-magyar észű embertől értjük; Magyarország nagy nyűgtől szabadul meg, ha két millió oláh helyett, csak annak felével lesz ügye; mi is elbánnhatnánk velők Erdélyben, mihelyt meghajolnánk minden felülől jövő álláspont előtt, mert az így ketté szakadt oláh nem lenne soha nemzet, sem itt, sem ott; ám a magyar alkotmány hivatása nem a nemzetiségek megsemmisítése, hanem szabad alkotmány, a hol minden nemzetiség anyagi és erkölcsi erejéhez képpesen kifejthesse önmagát; országos erő a külön nemzetiségek kölcsönös vállvetéssel; s nemzeti és egyéni előhaladás, az ország közös előhaladása által. Szabad alkotmányt egy ily nyomoru ország ki nem vihat, s annál kevésbbé tarthat meg magának, országos erőt ki várhat egy akkora népességű területtel, melyet népességben s vagyonban London városa felülhalad, s előhaladást honnan várhat egy terület, mely egy város népességével nem bír, vagyonosságát pedig egy angol gyapot-gyárnok sem cserélné fel? így, ha tulzó magyarizmus kívánja a királyságnak a magyarok után legkitűnőbb létszámú nemzetiségét két országra külön szakítva paralizálni, ezt még csak értjük, ámbár nem látunk ebben sem szabadelvűséget, sem az emberiség előhaladásában vetett bizalmat; de hogy maga egy nép akarjon két felé szakadni, midőn jól beláthatja, hogy Erdélyben csak a magyarok, székelyek és szászok kézfogása kell arra, hogy ezeknél legyen minden hatalom; tulfelől pedig a magyarok supremáciáját minden képes most is biztosítani, hogy ily helyzetben, ők Erdély s Magyarországnak a lehető legszorosabb unioja mellett nem buzognak, most midőn a jogegyenlőség visszavonhatatlanul ki van mondva, ez az, mit mi fel fogni nem tudunk.

Valóban az oláhoknak egyetlen szerencseje van, az, miképpen meg vannak győződve, hogy mi a törvényt a felsőségnek, s előnyöknek föl nem áldozzuk.

Most, midőn a kormány a népekre bivatkozott, s a birodalom átalakítását onnan keletkezteti, nagy megfontolást érdemel az, hogy a népek úgy intézzék családi dolgukat, hogy a nagy alkotmányos elrendezésnél együtt lehessenek.

Mi a mostani időt ott fen a magasabb láthatáron nagyon kedvezőnek látjuk arra, hogy a birodalomban egy valódi szabadelvű alkotmány alapíttassék meg.

Császár és király ő Felségének legújabb ténye, melylyel a kormány erőszaknak tetszalkotmányos eszközeit is félretétetni parancsolá, a monarcha emelkedett alkotmányos érületéről tanuskodik.

Volt egy idő még, a mely a mostanéhoz kezdetben hasonlított; de eredményében nem volt oly kedvező, ez idő volt, midőn József császár a magyar alkotmányt sértő intézkedéseit visszavonta.

A végzet úgy akarta, hogy e nagy tény a lángeszű uralkodó végrendelete legyen. Ha József császár ezen intézkedését tulélve, szabadelvű lelkelve a magyar alkotmányos fejlődés élére állott volna, ennek nagy haladása után Austria is azóta fényesen kifejthette volna alkotmányát.

A végzet másként akarta.

De most az uralkodó él, a ki a nemzet vállaira akarja elhelyezni trónját. Ma a népek a korona kegyelméből nagy vívmányokhoz juthatnak, ha nem kezdik egymást marezangolni; most kedvez az idő Austria, és a magyar királyság közös nagy jövőjének megalapítására.

Jaj lesz a népeknek, ha e szerencsés alkalmat kiisszerű féltékenységek, s kupak-tanács-politika miatt elszalasztják.

Egyszer mosolyog évszázadokon át a népekre a valódi szerencse; vajha a népek kicsinykés politikát ne üznének ott, a hol egy nagy politika ragyogó napját lehet az égre felhozni, melynek sugara éltetőleg sütt be a legkisebb pásztorkiskőbe is.

Lapszemle.

A „Concordia” című pesti oláh lap 72 dik számában D. M. aláírással következő oláh utasítás jelent meg:

„Az erdélyi országgyűlés idei nov. 19-re van Kolozsvárra meghíva, s a szebeni feloszlatva; választások tekintetében eszközlendő egyetértésre egy nemzeti congressus nem fog egybeívatni; — tehát szükséges 1) hogy mindazok, kik követválasztásra jogosultak, vigyázzanak, hogy nevük a választó listákba beírassanak. 2) hogy minden jogosult menjen a maga okmányával a választás helyére. 3) Ott mindannyian egy, vagy a megválasztandók számához képest két egyénre nézve egyetértési. E lépések szükségesek azért, hogy a románok megozfolhassák ellenségeik azon vádjait, hogy ők 1863-ban communisticus ígéretekkel voltak elámitva, és azért választottak mind románokat és nem-magyarokat is; most tehát a románok adják jelét annak hogy egy alkotmányos életre megéretek.

A gubernium és kir. tábla tagjait, valamint a főtiszteket nem kell követekkel választani, mert azok az 1791-beli törvények szerint amugy is tagjai az országgyűlésnek. Jelöltek lehetnek: Kolozsmegyéből: Pop Ananie, Moga Jakab, Hosszu József; Tordamegyéből: Dr. Ratin, Moga Basil és Vlassa Ilyés; Dobokamegyéből: Boletielu Mihaila, Barbolovics és Pop Alessa; Szolnokból: Mann Gabrilla, Biltiu és Leményi József; a több megyékben igyekezzenek a papok és világi értelmiség, hogy két egyénre nézve egyezés létesüljön és ne feledjék, hogy az országgyűlés Kolozsvárt lesz. Ha e választások nekünk sikerülnek fognak, az ellenségeink által annyira kárhözottott 1865-beli választás becsét fentartottuk.

Mit fognak tenni a választott követek Kolozsvárt, az most nem tartozik ide. Az Isten, ki a román nemzetet a megpróbáltatások idején nem hagyta elveszni, most is utasítani fogja. Papjaik általi künyörgéseket az Isten meghallgatja!

Minden román lapok kéretnek a sorok közlésére.

D. M.
A „Conc.” e cikkét a sept. 27-ki 73-dik számú „Gaz. Tr.” elévévén, a következő megjegyzéssel s illetőleg pontokkal egészíti ki:

„A románok csak olyan követekre szavazzanak, kik politikai hitvallásukról — valamely hirlapban — nyilatkoznak, ha már a választásra resolválják magukat.” Az említett vallomásnak ilyen formán kell nyilvánulni:

En N. N., ha képviselőnek megválasztatom, föltétlenül Erdélynek Magyarországgal unioja ellen fogok szavazni. Okadatolom a következőkkel stb. vagy:

En N. N. ha követségre megválasztanak, — föltétlenül az unio mellett szavazok, — következő okokból, vagy:

En N. N. ha képviselőnek megválasztatom — minden Erdélynek Magyarországgal egyesítésére vonatkozó discussiók elhalasztására szavazok — mindaddig, míg a korona és Magyarország közti fennforgó közjogi kérdések eldöntése, valamint a m. királyság és a Lajthán tul tartományok közti fennforgó viszonyok ki nem egyenlítettnek. Okaim ezek: satöbbi.

„Röviden: A románok nyissák ki szemüket és ne szavazzanak vakon, mint ezt tették valamikor a kortesek, és csak közjellemből ismeretes egyénekre szavazzanak; mert 1865-ben még nagyobb szerencsétlenség történhetik, mint maga az 1840-diki volt.”

E cikket aláírja B. Az oláh lapok ezen fel-szólamlásaira, jövő számunk főzékében megtesz-szük általános észrevételeinket.

Kül- és belföldi levelezés.

Kolozsvár, sept. 16.

Generalis visitatio a ref. püspök ur ő mltsga által a széki tractusban, sept. első hetében.

Egy a jövődre nézve nagy fontosságú eseményről kívánom a nagy közönséget értesíteni, melyet ref. anyaszentegyházunk historicusa majd egykor meleg szavakkal fog feljegyezni. Büszke önértéssel irhatom, hogy ezelőtt tán 3 évvel a Dézsén tartott utóbbi közszinatra a n.-sajói kiesiny capitulum ugynevezett tele-marok reform-indítványt vitt magával, a melyeknek egyike a püspöki körűt. Hogy a ki a püspöki körűt vagy generalis visitatio eszméjét legelsőben formulázva a köz-élet szönyegére vita tárgylt hozta, nem volt pedans, s hogy annak szavakat adva csak a köz-óhajnak, a köz-szükségnek s a köz-érzületnek adott szavakat: mutatja már a fényes kezdetből is előre jogosan következtethető nagy mérvű eredmény. Áldott legyen minden lépte a nagy tisztelt főpásztornak, ki aggkora daczára feláldozva kenyelmét, a közvéleményt tisztelte, s a püspöki körűt életbe léptette!!! Bocsnát az előzményért, térjünk a dologra!

Az általános tisztelet ref. püspök 6 mltaga sept. első hetében visitatióját a széki egyházmegyében megtette. A terjedelmes megyének egy részét Füzessen, a másikat Kékesen megvizsgálva: a hol a buzgó és sokat áldozó t. Sepsi Mihály urat legnagyobb részben ön zsebére tett igen költséges sok nemű építkezéseiről, (melyekre még mások részleteiben visszatérünk.) megdicsért, sept. 8-án Szt.-Máthéban állapodott meg kis időre, s azon egyház a saját capitulumhoz tartozván, annak aggtestű, de még mindig ifjú, meleg- és éber lelkű főgondnoka idősb gr. Bethlen Sándor Arokljáról betegsége által akadályozva lévén: tudományos műveltségtől nagyobbik fiját Zsigmondot küldötte tiszteletére, ki is a kedvelt vendéget szép alkalmi beszéddel fogadta a capitulum decánja is t. Vályi Elek ur, ki minden jó és nemes ügynek lelkesült híve, jelen lévén, hirtelen visitatio tartatott, melynek végeztével szeretett főpásztorunk megelégedését fejezte ki, a szálás jó kinézésű ref. hívek inupeiin öltözve, örömtől sugárzó arccal álltak körül, — iskolás gyermek szép számmal — templom jó karban, tisztára meszelve, körülete takaros, iskola ház zsendelyvel fedve, paplak s mellék-épületek nem ronda ruha, üntudatos gazdára mutatnak, jegyzőkönyvek rendben, stb. egy szóval ok a megelégedésre.

Szász-Máthéból a híveket megáldva és a hívektől áldatva utját tovább folytatta főpásztor ur, kíséretében voltak az egyházi főjegyző, az egyházi főigazgató. gr. Bethlen Zsigmond, b. Inczédi Zsigmond tractualis egyik gondnok, a tapintatos és anynyi viharos gyűlést esélyesen vezető Báthori Dániel esperes Székéről, és a saját decan urak több szekezen. Apa-Nagyfaluba érve: a bethleni járás ifjú, lo-vagias és erélyes szolgabírája t. Flóth Adolf ur által üdvözlő szónoklattal fogadtatott; Apa-Nagyfaluban a templom mostoha kinézése és egyéb dolgok felett is vissza tetszését fejezte ki, ott nép- és iskolás gyermek nem volt a máthéi.

Apa-Nagyfaluból is tovább menve, Alsó-Oroszfalu határán, a népből alakított csinos bandérium várta, melynek dölczeg vezére, járás orvos t. Csiki Miklós ur, a ki úgy nézett ki, mint a középkor daliái, képes nő szívet vagy ellenséget meghódítani, lelkes beszéddel fogadta. (ide zárom.)

Innen is tovább utazva, folytonos taraczk-lövés és a haragok zúgása között érkezett Bethlenbe, melynek ugynevezett mejjis hidján igen csinos díszkapu alatt fogadta a tömeges intelligencia a magas és középosztályból, több tagja a Bethlen grófi családnak s más mánások, az egyházmegyei gondnokok mindnyájan, és a földnépe nagy tömegben, itt a helybeli pap t. Csűrös József ur intézett szókása szerint igen jeles üdvözlő beszédet a várt vendéghez, a melyre mint mindenikre lelkesen, és a nagyszerű fogadtatástól megbotoltan, felelt viszsza. Innen is folytonos taraczk-lövés, harangzúgás és a jeles zenekar Rákóczi mellett, az ut szélén két felől hosszú vonalban felállított zöldfa-lombok között érkezett gr. Bethlen Sándor palotájába, a melynek kitűszöbén a vendégszerető ház ura üdvözölt, s már ekkor egészen be is estellett.

A ref. püspököt üdvözlő szónokok közül egyik római hitt, másik unitárius, nem hiában! Erdély tündérország, tündérek építették, tündérek látták, most is sok menyeyei érény van benne... Erdély a türelemnek classicus földje!...

Következő reggel, azaz sept. 9. a méltóságos püspök ur felkeltét taraczk-lövés hirdette, a reggelizést hasonlólag, a reggeli templomozásra is a jelt harangozás előtt taraczk-lövés adta. A templomban a generalis director t. Basa Mihály ur. Enyednek 48 előtt sok időn át kedvelt hitszónoka könyörgött, szépen, lelkesen, csaknem ihletetten, a hallgatóságot megkönynyeztetve.

Isteni tisztelet után kezdődött a generalis visitatio, bizony sok pap ur diák korában a revocation vagy rigorosumon nem izzadtott jobban! Legfájdalmasabban esett a kérdés: hát hívei tudnak-e magyarul? s legjobban esett a legilletékesebb helyről hallani, hogy a papnak nem csak a predikálás a kötelessége, hanem kötelessége a tanításra felügyelet mellett plane maga a tanítás is. Igazán meglepő hallani az általános tisztelet főpásztortól azt a sok remek találó megjegyzést észrevettelt, a melyeknek kifogyhatatlan mestere, bámulatos az a legapróbb részletig kiterjedő tárgyismeret és atyai figyelem, szívéro kötötte a pap uraknak a tanítást és tanulást; ajánlotta, hogy társaságban járassák és olvassák a prot. egyh. lapot s más papi munkákat.

Késő délelben 80 terítéki ebédhez ültek a vendégek gr. Bethlen Sándor 6 naga asztalához, itt az volt a kedvesen meglepő, hogy az ebéd nem volt czifra, hanem okosan egyszerű; utánzandó példa sok kicsiny birtok, préda asztali urnak, asztal — és ruha — fényűzést sok család megsirattott már keservesen, egyszer felesleges! Később a szükséges sines!

Másnap vasárnap reggel püspök ur 6 mltaga kíséretével együtt, mely nagyon felszaporodott volt, Kőfarkára kocizott a templomot felszentelni, hol is a püspök ur könyörgött, az aranyászú generalis notarius ur kereszttel, magyar-nemeyei pap tiszt. Csejdi ur prédikált. Ezen új templomot egy földmives szegény ember kezdette négy fiával, kiknek egyike a templomhelyet is ajándékozta, a család most népes, neve Sipos, hívek száma negyvenig, itt eszembe jut a pesti nemzeti színház fundamantumánál ingyen dolgozott szegény napszámos, tán Szilágyi Pálnak hívták! Van-e oly kicsiny kör,

melyben kiltünni, és jót tenni nem lehetne? és megfordítva, van-e oly magas polez, melyet az arra méltatlan el ne tudna homályosítani? De a kőfarki templomot a szegény Sipos család nem győzte fölépíteni maga erején, hathatósan segíték az áldozatkész gróf Bethlen Károly, s a színtoly áldozatkész és buzgó helyi lakó birtokos és gondnok méltóságos Földvári József ur. Az utóbb említett hazafit kár volt bár másfél évtizeddel előbb gondnokká nem nevezni, mert erélyes buzgalommal tört volna arra, hogy a szamosmenti ref. hívekről ne lehessen kérdeni: tudnak-e magyarul? Az irt gondnok ur buzgalmanak lehetend köszönni, ha nem sokára Fel-Lakon is ujan álló ref. eklézsia fog megnyitni. (Erre, ha időnk engedi s tért nyertünk még visszatérünk.)

A kőfarki templom szentelés után a nagy számú minden rangu vendégsereg m. Földvári gondnok urnál ebédelvén, ebéd után a m. püspök ur utnak indult s a kísért bethleniektől a bethleni hídna! bucsut véve, visszautazott Kolozsvár felé. Kiltüő szívélyes fogadtatásával, diadalmenethez hasonlított, igen meg volt elégedve. Áldott legyen minden lépte és törekvése az anyaszentegyház virágoztatására! éljen sokáig! engedje Isten megérnie, hogy minden évben egy-egy megyét ily sikerdusán, ily derűtlen, testi lelki jó erőben megtarthassa!!! Azt most mindenki látja, hogy ez intézmény oly üdvös, oly nagy horderejű, hogy következményeit belátni alig lehet, s felesleges mellette szót szaporítani.

A jobb érzés az emberiségből nem halt ki, hanem a mostoha körülmények összemunkálása által az anyagiság vagy realismus előtérbe nyomulván: a jobb érzés szunyadásnak indult, megvakadt — azt fel kell rázni — állításomat e körnt is bizonyítja. Az egyházak egyszerű földmivelő fiainak emlékeiből, lelkéből soha sem fog elhomályosodni az ünnepe! főpásztor derült, meggyerő vidám atyai képe — hasonló a szeptemberi derült meleg naphoz — viszhangozni fognak lelkükben az atyai jó indulatú bölcs intések, vigasztalások, buzdítások a jóra, szépre, nemesre, a hazafiságra, a vallásos kegyes életre, jámborságra, erkölcsi ségre, gyermekek tanítására, iskoláztatására és mindig vissza fognak emlékezni az áldásokra, melyeket Istentől reájok kért, és viszont ők is nevét csak áldások között fogják emlegetni!!!

A historiában feljegyzett nagy uralkodóknak egyik jellege volt, hogy saját szemükkel igyekeztek látni, észlelni s meggyőződést szerezni.

Szekely István.

Babotamegye.

Megyénk napfogatkozása bár főispánunk alkotmányos szellemben kezdett igazgatása alatt kezd ocalani. Lassankint kezd a nép is, a megyei összes lakosság a sötétben itt-ott elitévesztett vagonát az igazságot megtalálni, miután megyei tiszteink többé nem önkényileg, hanem együttes tanácskozás után igazságosan kell, hogy határozzanak az enyim és tiéd felett, mely atyai és alkotmányos eljárásért ezer hálaöszönetet nyilvánítnak mlgs báró főispán urunknak, kinek igazgatása alatt reméljük, hogy jogaink védve lesznek, és a communismus eszméje sirba temetve leend! * * *

egy megyei.

N.-Esküllő, sept. 26. Ma este 9 órakor ezen helység borzasztó események volt szemtanuja. Egyik birtokos, Nebb Istvánnak éppen a falu közepén egy gazdasági épület gonosz kéz által meggyújtván 9 gazda, kik a legjobb gazdák közül valók, felesen behordva volt minden takarmányai, gazdasági épületei és lakbázaitól egy óra alatt megfosztatott menthetetlenül, — a kár többre megy 20 ezer forintnál osztr. értékben.

Csak a községi jegyző, Fejér Kristóf, és helybeli g. e. lelkész Cassian tapintatos és erélyes eljárásának lehet köszönni, hogy a nagyon sürtin épült házak és gazdasági épületek miatt az egész község hamuvá nem lett.

Reméljük, hogy a tettes kézre kerül, mivel alapos gyanítások nyomán a nyomozat a járási szolgabíró által szeptember 30 dikán megkezdetik.

Egy vidéki.

Cserhalomtáj, sept. 25.

Elvégre akadt az én tollam alá is érdekes esemény, mely az olvasó közönség figyelmére érdemes. Folyó hó 19-kén tartá a széki ev. ref. egyházmegye Sajó-Szent-Andráson, s 21-kén a n.-sajói káptalan Kenteleken ez évszaki r. zsinatát. Mindkét gyűlés szokáson felül népes vala, mert a papság azt hitte felsőbb biztats következtében, hogy a még julius elején megjönni kellett, s az ev. luth. atyafiaknak akkor valóban ki is osztott, tized-kárpótlási folyó kamatok az esperesekhez megjöve ki fognak osztatni. De csalódtak. Azonban éppen e család okozta komolyság, komoly tanácskozás tárgyává emelte a népnevelés érdekében kifejtendő munkásságot. A népiskolának felügyelők nevezettek ki, legalkalmasabbnak felismert világi és papi egyének. Ezek közül, a kik még nem tudnak, be fogják tanulni az írva-olvasni tanulást és be fogják tanítani a tanítókat, s minden módot felhasználának, hogy egyebek közt adakozás útján gyűjtött fillérekbe! is kézikönyvekről gondoskodjanak a tanítókat, s a szegényebb sorsu tanulók számára. És valóban csak is így lehet a népnevelést eredményre

vezetni. Mert ha a szülők látják, hogy gyermekük valóban tanul, bizony fel fogják adni gyermekeiket s a gyermekek, ha a gépies áb-ozás helyett a tudás tere felé fognak tereltetni, vetekedve sietendek a tanulás helyére. S avagy ekkor nem fel-fog-e hangolódni a tanító is a tanításra, kit tanítványai előmenté, s a felügyelők segédkezése elismerésre az üntudat édes jutalmára fog vezetni. Kivált ha a papság minden egyese naponta nem csak felügyel az iskoláztatásra, de fáradságot veszen magának s a vallás és még egy-két más tanítvány tanítását is az iskolába gondjai közé sorozza, s pedig mi ezt hisszük, kik láttuk a tanácskozás folyamán a tanácskozók halántékain kiült higgadt és nemes akaratot a népnevelés ügyének előmozdítása ügyében. A káptalan minden egyháza számára meg van rendelve a „Növendékek lapja“, s azt hisszük, a több egyházmegye egyháza is megrendelendik e jeles lapot, mely iskolatanítónak nélkülözhetlen, sőt vasárnap délutánokint a nép a földműves osztály értelmesebbjeinek, olvastatva kedves és hasznos élvezetté tehető.

E hó elején folyt le a közlebbi közzsínat határozta generalis visitatio. Azon egyházmegyében, melynek kebelében a közzsínat tartatik évenként, több helyt kell ennek megtörténni. Így most a széki egyházmegyében három helyt vitetett végbe. Egyebek közt eredménytől úgy vagyunk értesülve, két templom a szécszármí romok s Fellakon egy új építetése van kilátásba.

A mi nálunk a politikai vélemények állását illeti: örömmel irhatom, hogy itt, kevés kivétellel, inkább a jegyző-féle nép s kisebb írástudók osztályából, minden-nemzetbeli különbség nélkül megbizunk urunk 6 Felsége magas akaratában, kormányfőfiaiak s kiltüőbb hazánkfiak bölcsességében. Várunk legsietőbben megmeuekülni a Vergelich Verfarenektől, a birtokháborítási per-formáktól stb., s várunk mentől előbb mezei rendőrséget, mely nélkül a mink van, mintha nem a miénk volna stb.

S mint hogy a gazdasátra tértünk, megírjuk, hogy aratásunk silány volt. Alig van vetni való magunk, s a ház számára. Málé- és borteremésük közepes, szénánk kevés, de sarjunk elég. Gyümölcsünk nagyon kevés. A dinnye is most érnek, hol a hóharmat még le nem forrázta. Méheink rozsl mézeltek, s még sincs ára a méznek, 4 frton is alig veszik vedrét. E hó elsőb hetében tett vetéseink szépek, most a föld kiaszott a sok széllel, s vetni alig lehet. De félelmissé váltak az elszaporodott egerek, melyek egyebek között a kaszálatlan löheréseket is le kezdék talolni.

S végül idejegyzünk két tolvajági esetet. Egy borgói román eladta Dézs felé deszkáját, jött tíres szekérével haza. Az uton felvett egy, mint monda, Beszterczére utazó gyalog románt. Ez utóbbi az első kis palackzójából megittatá. De az ital álomba meríté. Ez alatt az utitárs 12 forintját elrablá. De a káros másnap visszatért, s ráakadt rablójára s elfogatta. A rablás a kerlészi járás területén történt, a mint vallomás után kiltült, a bethleni szolgabíró a kerlészsihez küldte át. És ez átküldte a járásbíróshoz. Ez azonban a tényt szolgabíróshoz tartozottnak látván, visszaküldte, a honnan aztán Szamosújvárra a megyei fogdába küldetett be.

Egy más eset az: Egy kentelki román veszen két ökröt augustus végén egy lekenczei hétivásáron. Jól gondolva a napokban lefolyt lekenczei országos vásárra viszi s eladja 40 frt nyereséggel egy nagy-várad kereskedőnek. S midőn más két ökröt alkudna, a kereskedő visszaveszi pénzét, mert ráakadtak, hogy az ökrök lopottak. Az ökrök tulajdonosa az ökröket követeli vissza. Ez utal vásárcédulájára Végül elindulnak ketten a tolvaj felkeresésére, ki Ballainak adta ki magát. Nem leltek sehol, míg az ökrök gazdájá lakába jutnak Sabenyiczán. S itt mi történik? A kentelki ráismer a gazda testvérebe a tolvajra. Ez Harasztoson lakik, s a család többi tagjainak azt monda, hogy hallva a testvére roppant kárát, eljött személyesen részt venni a fájdalomban. S éppen jökor, mert már Régenben várja a hitvesen az igazság büntető vesszője subogását. Pedig ez is hat ökrös gazda. Aztán mondja valaki, hogy nem halad előre a civilizatio! r. l.

Aranyosszék, sept. 29.

A politikai élet hullámzása hozzánk is elhatott. Az alkotmányunkat borító sötét éjnek felén tul éreztük magunkat. Egyet ütött éjfel után az óra. A sötétség oszlani látszik. Viradathoz közeledünk!

Ideigl. főkirálybírónk mlgs Béli Gergely ur folyó hó 23-án foglalta el újból állomását, s azért nem elébb; mert ő mlga gyengélkedő egessége helyreállítása végett a fürdői idény alatt Előpatakán és azután Árapataki jóságán időzött, s csak is most érkezett meg széklünk városába Felvinczre. Ő mlga october 4-kére hívta össze a bizottmányi gyűlést.

Egy kissé későre esik, de tán még sem lesz fölösleges megemlíteni azt, a nem régiben Abrudbányán tartatott oláh urak tudós gyűléséből egy idevaló, de most Balázsfalván directori állomáson levő oláh polgártársunk Abrudbányáról szűllőinek látogatására jöven, a helybeli pap tisztelgett nála, a kinek is — párbeszéd közben tett eme kérdésére: hogy már ennyi és ilyen hírek között mihez tartas magát? — a tudós tanár ur azt felelé: a még most

is fenálló rendszerhez ragaszkodjék, a jelenben is létező tisztségnek engedelmesskedjék; minden egyebet pedig úgy vegyen mint politikai álmot, melyből csalódásra fognak felébredni az álmodozók. A határainkon csak most érni kezű türkűbzák egy harmadát a teméntelen hőresök felemészette, a szárazba veszett magnak pedig az egerek seregei estek neki. Esső kéne. r. l.

Dicső-Szt.-Várton, sept. 25.

A szamosan összegyűlt küküllőmegyei birtokosságot gr. B. F. 1861-beli főispán mutatta be ujonnan kinevezett főispánunknak. Beszédében kiemelé, hogy a provisorium alatt mennyire meglazultak csaknem minden társadalmi viszonyaink, mennyire szükséges volt egy erélyes főispán kinevezetése, részéről elismeri, hogy kormányzata sem volt elég szigorú, de annak az akkori viszonyok voltak okai, s fölkérte főispán ő mlgát, hogy méltótlasság odahatni, hogy az alkotmányunkon ejtett sebek na szaporodjanak. Főispán ő mlga feleletben megígérte, hogy mindig a vármegye érdekeit fogja szem előtt tartni, s bár maga részéről meghozta az áldozatot, jelen viszonyok közt fogadván el a főispáni hivatalt, reméli, hogy tisztársai, és e megye közreműködésével sikertülni fog e megvált az alkotmány elhagyott útjára visszavezetni. Ezután Erzsébethvárosa küldöttsége tisztelgett ő mlgánál, K. I. meleg szavakban ajánlotta, e megye kebelében fekvő várost ő mlga rokonszenvébe, s végre a tisztség részéről Gy. I. tartott beszédet. Mi, kik úgy tudjuk, hogy a tiszti kart már az előtt testileg fogadta ő mlga, valóban nem láttuk helyén, hogy most megint szónokoljanak részéről, azonban teljék kedvük; most ugys az oratiók hajnala kezd derengeni.

Ezután főispán ő mlga elfoglalván az oly régóta tresen állott főispáni széket, bárha mi ezt egy népes bizottmányi gyűlésen óhajtottuk volna is előszőr is látni, felolvastatta a f. k. főkommisszárnek az országgyűlés összehívására vonatkozó rendeletét, melyben követválasztásra feljogosítanak a 48 előtti választók, s a felszabadultak közül a 8 forint direct földadót fizetők. Ezekután a választók összehívására, minden szolgabírói járásban összesen 8 összeíró bizottmány nevezetvén ki, a birtokosok szép serege a főispáni ebédre ment.

A követválasztás megpendítettén, a jelöltekre nézve azonnal nagyszerű pártszakadás vala észlelhető, és ez annnyival sajnósabb, hogy nemzetünk régi idők óta nem állott még oly fontos országgyűlési tény előtt, mint most, soha ennyire szüksége nem volt e megyének az összetartásra, és arra, hogy biggadt megfontolással, és közakarattal egykét olyan képviselő megválasztásában egyezzek meg, kiknek politikai multja, s magán polgári jelme teljes biztosítékot nyújtson, hogy e megye érdekét biztosan kezeik közé letehesse.

A követjelöltségi eszmétársulatnál fogva meg kell említenünk azon körülményt, hogy egyik jelöltre nézve bizonyos névtelen levelek keringenek a megyében, annak politikai hibáit igyekezvén leleplezni, megvalljuk ezen eljárást nem találjuk idomosnak, habár azt is őszintén be kell vallanunk, hogy a k. jelölt ur pártjára nem állhatunk. Mondják a két párt hevesen össze fog tűzni, s viharos bizottmányi gyűlésre lehetünk készen, csak nehogy beteljestüljen. „Inter duos litigantes, tertius gaudet.“ *) R. L.

Udvarhelyszék, sept. 28.

Ideiglenes főkirálybíró varyasi mltsa Dániel Gábor ur e hó 25-kén vette át a hivatalt Lútsa Gusztáv volt administrator irtól, s a kormányzást még ugyanazon napon tetlelesen is megkezdette.

A Kolozsvárt tartandó erdélyi országgyűlésre a királyi főkormányásztól a követek megválasztása végett a rendelet már leérkezett; ezen kegyelmes rendelet következtében id. főkirálybíró ur ő mltsa is az 1861-beli törvényes képv. bizottmányi tagjait, kiknek számát a balál fájdalom a lefolyt 4 év alatt tetemesen leapasztotta, a követválasztásra szükséges előintézkedések megtétele végett október 5-re összehívta.

Igy tehát a törvényes képviselő bizottmány 6 es. kir. ap. Felsége különös kegyelméből négy évi szüntelés után ujabbán megkezdí ülését. Jól is esik valójában lelkünknek, hogy annyi hányattatás után valahára már egyszer remény- és bizalom-teljesen léphetünk széklünk középületének küszöbén át; igaz ugyan, hogy még sok rostálai való van; de jelenleg megnyugt az azon édes tudat, hogy sérelmeink orvoslásáért bátran és nyugodtan léphetünk abba be, mert az ideiglenes főkirálybíró urba részrehajlatlan bírora fogunk találni!

A követésre törvényhatóságunkban mint halljuk, id. gróf Bethlen János, Ugron Lázár és Horváth János hazánkfiainak lehet kilátásuk, s következőleg szinte mint bizonyost irbatom, hogy e három közül fog kettő Kolozsváron megjelenni a széki részéről.**)

Árkos, sept. 29.

Tegnap volt Háromszéknek egy közörműre és biztosabb jövő bívésére jogosító napja. A közked-

*) Most az egyetértés a főkérdés, e czélból kiseríték meg a kiegyezkedést, hogy pártok ne legyenek azok közt, a kik egyiránt az alkotmány restitúciójára törekzenek.

**) A h. fők. bíró ünnepélyes fogadtatását jövő számunkban adjuk. Szerk.

vességt id. főkirálybírók, gróf Kálnoki Dénes és miga, mint e díszes hivatalának újból átvételére küszködött Háromszék határához, egy virgoncz és csinos magyaros lovas bandérium, rögtönzött nemzeties jellegű kiállítás; nagyszámu szekérvonat kísérte ezt Előpatakig. Ide megérkezve a forrón várt főkirálybíró és miga, már egy kis szónoklattal fogadtatt, mire hálás elismerő meleg szavakban válaszolt. De tovább az előpataki és szemeriai határközön felállított diszkapunál fogadta Turi Gergely ur a háromszéki birtokosság nevében, ennek háromszoros örömet tolmácsolván, agymint: 1) ő miga személyében üdvözölhetni viszont Háromszék főkirálybíróját; 2) ő mlgával ezutáni parlamentarizmus összeköttetésben állhatni; 3) vezetése alatt saját jobbletére számíthatni. Erre is ő mlsága biggadt, nyugodt és jóra biztató hazafias meleg határozottsággal válaszolt, megvárva épp a birtokosabb intelligenciának támogatását az alkotmányos pályán haladásában a megye általános jobb jövőjére.

S.-Sz.-György városához érkezvén a nagy és fényes kísérettel ő miga, megállott az ennek déli végén fényűzőségekből, virágos cifrázatokból, egy főbb és pár kisebb nemzeti lobogókból gyönyörűtlen alakított diszkapunál, e felállítás: Isten hozott! mikor a városi tanács-testület élére felkért ottani főbírók Daczó János ur igen szépen mondá el, hogy maga vett volt búcsút most 4 éve ő mlgától az 1861-ki főkirálybírói feladatoktól elbúcsúzásakor, és ma viszont magának van szerencséje a megújított fejedelmi kinevezés folytán ő mlgát a város nevében elfogadva üdvözölhetni stb. stb. Erre is ő miga örvendőzöleg, és a város lojális segédkezését minden üdvös eljárásaiban felkérőleg válaszolt; s a mint diadalkaput emelt a város, úgy törjőn előre diadalról diadalra minden jóban az alkotmány védelmé alatt. Kovács Berta és Emma kislányok egy nemzeti szép szalagot és egy választékos virágfüzért adának át ő mlgának, ki ezeket megköszöné.

Végre a székház mint főkirálybírói szállás — kapujával üdvözlő ő mlgát Cséh Ignác ur, örvendve a 4 nehéz év eltelténél. Melyre mondott válaszában ő miga örömet, mondá, elvesztem a 4 évet, csak hogy ezután Isten kegyelméből a háromszéki alkotmányos élet jólétét emelhesse stb.

Felmenvén ő miga a palotába, ott a jelenlevő tiszt és törvényszéki hivatalnokok élén eddigi b. főkirálybírói helyettes Hossler ur üdvözlőlvén ő mlgát, kiemelt a feletti örömet, hogy a szép bivatalt ő Felsége intézkedése után épp az ő miga kezeibe adhatja át a jelen perczenben, ajánlván kegyébe a tiszt és törvényszéki személyzetet.

Minden nyomba rivalgó és örvendőző éljenzésekkel lön az ünnepelt főszemély elhalmozva, melyek igazán szívűből fakadtak, és ismeretes ő szívűhez szótak. Nevezetesen a városba beérkezése hangzugások és tarack-durrogások között villanyzott fel mindenkit. A piac környékén s másutt kiállított nemzeti 3 színű lobogókat látánk: a székháznál, postaháznál, Bogdánháznál, városaháznál, Gál Károly boltjánál, hat darab czéh-lobogókat, a gymnasiumtól 8 darabot, az Ehediháznál, kórháznál, özv. Zeyknő lakánál és a sörháznál. Ki volt állítva a gymnasiumi és normalis iskolai tanulói testület.

r. l.

Különfélek.

*. A helybeli zálogház tegnap nyitotta meg külsőseit. Zálog lesz elég ebben a méreg pénzszűk világban, csak győzze pénzeit fedezni az intézet.

*. Mint halljuk, a város ingyen szándékozik átengedni az országgyűlésnek való helyiséget a redouth-teremben.

— Kolozsvárott a hus fontjának ára october havában a belvárosi mézárászékeken 12 kr, a külvárosokon 10 krban állított meg.

*. A Gajzágó esetének egy szomorú párja adta elő magát ismét. Hir szerint a Kis-Kapusról egy izraelita elküldé egyik rokonát egy vidéki birtokoshoz gubicsot venni. Az ember elindult, s az őta nyomtalanul eltűnt. A lovat, melyen ment, gazdája nélkül fogták fel. A megyéhez megtörtént a feljelentés, s már folynak a nyomozások. Annak idejében részletesebb adatokat fogunk közölni.

*. A Deszikovics megületésébe több bűnrészt fogtak már el, a többi között a tettes feleségét, s ennek egy ismerősét. A rendőrség szorgalmasan nyomozza, de a tettes Kovács Jánost nem bírták még kézrekeríteni. Az eddigelő befogottak a városi törvényszéknek adták át, hol a vallatások most folynak.

*. A híres Szabó Gergely-féle orgyilkossági perben a kormányzék új végtárgyalást rendelt. Olvasóink emlékeznek rá, hogy a vádlottat annak idejében a városi törvényszék 10 évi börtönré itélte, ez ítéletet azonban a kir. tábla megsemmisíté, s a bűnrést elegendő bizonyítékok hiányába felmenté, de a kormányzék ezt ügyben új kihallgatásokat rendelt, s a végtárgyalás, mint halljuk, még e hó folytán meglesz.

*. Figyelmeztetjük a közönséget a temetőben most épült gr. Mikó ő excéja nagyszertű családi sírboltjára, mely Erdélyben legalább bizonyosan páratlan. A bejárattal szemben a boldogult grófnéknak carrarai márványból készült gyönyörű emléke van, mely még 1855-ben készült Prágában. Valódi mestermű, mely készítőjének, Max Emanuelnek, becsületére válhatik. Az emlék fekvő helyzetbe vörös márványon nyugszik, s hallomás szerint 8000 fo-

rintba került. A felső osztályból lépcsőzet vezet le a tulajdonképpeni sírboltba, mely 18 légrége van felosztva. Az épület külsője, különösen homlokzata, hol a családi címer áll, szintén igen csinos, melyet annyival inkább meg kívánunk említeni, mert egy helybeli mester műve. Az egész épület mintegy 16, 18,000 forintba kerülhetett.

Politikai hírek.

Angolország London, sept. 24. A „Times“ a szeptember 20 ki manifestumról így ír: „Habár e manifestum alakja egészen szükségesentelül egy „ál-lamesioy“ jelvényeivel van ellátva, mindazáltal hajlandók vagyunk hinni, hogy a császár jót akar alattvalóival, s hogy, ha fenálló intézményeiket el-takarítani kezd, ez csak azon szándékból történik, hogy az utóbbiakat más és jobb formában állítsa ismét helyre. A császár célja tisztán: Egyetértés Magyarországgal. Ez egyetértés főakadályában áll, hogy a császár eddig hajlandó volt. Magyarországot birodalma többi részével összeolvasztani; míg Magyarország épp egy el volt határozva ismét régi alkotmányának tulajdonába jutni, s annak feladására nem engedni magát sem elcsábíttatni, sem megfélemlíteni. A birodalmi tanács létesítésére 4—5 év előtt nyílt tény volt, mely által a császár e politikáját nyilatkoztatta ki. E testületben volt Magyarország egy hely fentartva; azonban Magyarország vonakodott a kínált adományt használni, s így a birodalmi tanács soha sem lett az, a mi lenni akart: az austriai birodalom teljes és összes képviselője. Köztülből olyan volt, mint Canterbury egyházi tartomány synodusa, melyet néhányan szintén szívesen formálnának át az összes angol egyház képviselőté.”

Továbbá a „Times“ igyekszik bebizonyítani, hogy eredménydus alkudozásra a magyar országgyűléssel nem lett volna okvetlenül szükséges, a birodalmi tanács tevékenységét felfüggesztetni, és folytatja: „Ha Austria békés eszközökkel a magyar nemzetet ismét megnyerheti, egy nagyobb győzelmet fog ünnepelni, mintha Magenta vagy Solferinónál győzött volna. Bármilyennek tűnjék is fől Austria Európa egyéb részeiben, Magyarországon forradalmár volt. Ott valóban a nemzet volt conservatív és az osztrák kormány az újító. Az utóbbi a centralisationnak elvont, ez esetben azonban forradalmi doctrináját vette álláspontul; a nemzet ellenben hagyományos jogokra támaszkodott, hosszasan és győzelmesen kivívott szabadságokra, intézményekre, melyek a nemzet nagy tömegének drágák lettek. Végül Austria felfedezte, hogy egyformaság előnye, bármilyennek legyenek is, mégis drágán vásároltattak meg. Azon szándékból, hogy 11 millió magyarra intézményeket kényszerítsenek, melyeket el nem fogadni el voltak határozva. — Austria babár vitéz és jól szervezett hadsereggel, kénytelen volt mégis elviselni, hogy ismételt alkalmakkal csak másodszerpet játszhassék Európában. Mindent föladozott, hogy hatalmas birodalom legyen, s ezért jutalmul gyenge lett.“ „Austria erős akart lenni, azért nagy hadsereget tartott; de ezen nagy hadsereg az oka pénzügyi zavarainak, a melyek gyöngévé tesznek, s romlásba dönthetnek. Erős akart lenni, s azért, mivel úgy hallá, hogy az egyesülés az erő, mindenképp igyekezett alattvalóira rájók erőltetni az egyesülést: hanem ennek az lett a következménye, hogy csak éppen meg tudott menekülni a szétbomlástól, a mely éppen ezen egységi politikája miatt fenyegeté. Hogy erősbüljön s külföldi kereskedelmének minden előnyét biztosította, még most is a védvám-rendszerbe kapaszkodik Austria, azonban nagy rémületére egy találja, hogy magas tarifái csodulig megadják azt, a mi hitelének végképpeni tönkreteljesítéséből még hiányzott.“

„Mi általánosságban véve nem tartoznak azok közé, kik azt hiszik, hogy a kormányoknak hatalmukban áll a népek jólétét előteremteni, sőt inkább azt hisszük, hogy az ilyen esetekben a nemzetnek magának kell magán segítenie. De mennyire elhibázoitnak kelle a kormányzatnak lenni Austriában, ha minden felől egyhangulag megegyeznek a nézetek az iránt, hogy a politika megváltoztatása által oly sok mindent lehet még elérni, vagy más szavakkal, hogy a bajok, melyek alatt Austria nyög, a kormány saját műtven Austriának épp ugy szük-sége van belnyugalomra, mint nekünk Irlandra nézve. Azonban, még senki se képes megmondani, hogy micsoda törvényhozás lehetne képes Irlandot megnyugtanni, minden ember tudja, hogy micsoda engedményekkel lehet Magyarországot kielégíteni. Adjátok vissza Magyarországnak régi alkotmányát, hagyjátok meg neki régi intézményeit, s azonnal le van csillapítva. Épp ugy áll a dolog a pénzügyi szonyokkal. — Miudnti ismeri Austria pénzügyi nyainak gyenge oldalát. Tulságos nagy hadserege okozza pénzügyi zavarait; és eme nagy hadsereg az eddigi lábón résztart azon igények miatt, a melyekről most már mégis csak lemondnak, résztart egy tartomány (Velence) miatt tartatott, a melyért harezolni pedig csakugyan nem érdemes a fáradságra. Míg a kiadások nagyok, a jövedelmek csökkennek, s minden ember tudja, hogy ez az obsoletus védvám-rendszerhez való ragaszkodás miatt van így. Ha pedig rossz kormánytól erednek e bajok, akkor lehet rajtok jó kormány által segíteni. Austria nagyon mélyen sülyedt, de hisszük, misze-

rint egészen hatalmában áll, Magyarországgal öszinte kibékülés, Velencezévi rendelkezés, a hadsereg leszállítása és szabadelvű kereskedelmi tariffa által minden veszélyből kiemelkednie, hogy ismét elfoglalhassa előbbeni állását Európában. Soha sem volt arra oly kedvező alkalom, mint most; s öszinte örömmel fogjuk látni, ha a császár végre oly államférfiakat hívand meg tanácsába, a kik ezen alkalmat a lehető legnagyobb előnnyel fel kívánják használni.“

Franciaország. Páris, sept. 24. Budberg báró a külügyminisiteriummal tudatta, hogy az orosz kormány Romania jelen helyzetét tárgyaló emlékirat fogalmazásával foglalkozik. — Másfelől pedig Konstantinápolyból arról értesülnek, hogy a nagyvezér igen beves iratot intézett Kuzához, melyben kötelességeinek teljesítésére emlékezteti. A kiválogott kifejezések oly kemények valának, hogy a védhatalmak képviselői, Angolországot kivéve, mindnyájan tiltakoztak azon irat elküldése ellen; hanem Fuad basa sir Bulver által támogatva, nem hallgatott a tiltakozásra. A diván kiváltképpen azért van felháborodva a hospodár ellen, hogy a Tuille-riák kívánságára, a Porta mellőzésével jelenté ki abbéli szándékát, miszerint ő is csatlakozni kíván a nemzetközi távírdra szerződéshez. Most Kuza emlekiratot szándékozik a védhatalmakhoz intézni, melyben az is ki leendő emelve, hogy a bojárok pártja a Diván által ösztönözötté igzat zavargásokra. Holnapután egy röpirat fog itt megjelenni, melyet Savfet basa megbízásából irt Léonce Dupont, „a keleti kérdéssről.“ Leginkább az itt létező „szerb bizottmány“ ellen van irányozva, melynek Szerbiából, Romániából és Görögországból három független királyságot törekszik alkotni, és a melynek munkálkodását közelebb megdicsérte Saint-Marc-Girardin a „Journal des Debats“-ban. Ezen röpirat kimutatja, hogy a status quo a legjobb; mert ama két ország a Törökországhoz viszonylatból kiragadva, könnyen a szomszédos nagy államok martaléka lehetne.

A „Constitutionnel“ Drouyn de Lhuys körlevélről, melyet a gasteini egyezsége vonatkozólag bocsátott ki, ezt mondja: „Csak szorosan egybefoglalt kifejezése ezen iromány ama politikának, melyet Franciaország a hgségek kérdésében annak felmerülése óta szeme előtt tartott. Csak azon elveket, — a nemzetiség és a népek akaratának tisztelgetben tartását — léptet jobban előtérbe, melyeket a császár kormánya kezdettől fogva mindig fentartott. Távol attól, hogy — mint némely lapok állíták, tüntetés legyen, vagy a csász. kormány felfogásaiban valamelyes változás jelűll volna tekintetű; a szóban forgó körlevél nem egyéb, mint újabb ünnepélyes megerősítése az etöbbi phasisokban követett magatartásnak. Olyan egyezmény irányában, melyet mind a két szerződő fél ideiglenesnek nyilvánított, nem lenne elégséges ok a magatartás és hang megváltoztatására. Az ily helyzettel szemben Franciaország csak is elveinek fentartására szorítkozhatott, újból megerősítvén azokat a nélkül, hogy diadalmaskodásokban vetett reménye csökkenne.“

Az „Opin. Nat.“ mai számában némi kétke-dését fejezi ki, az új rajnai szövetség sikertelése iránt. Kiemeli, hogy a jelen század kezdetétől fogva nagy változások estek át a körülmények Németországban is, s az egységre törekvés oly hatalmas ösztönre vált a németek keblében, a mely kevés kílátást hagy fön „Rajnai szövetség létesülésére, habár az annyira óhajtott egység sem foghat egy könnyen sikerülni. A „Cour. du Dimanche“-ban Assolard Alfred a Guerout által pártolt porosz szövetség és Belgium bekebelezése ellen nyilatkozik, mely utóbbik kárpóllás lenne Poroszország hatalmi terjeszkedéséért. Ugy hiszi, hogy ez nem eshetnék meg európai háboru nélkül, s valóban nincs Európában a szabadságnak oly sok menhelye, hogy Belgiumot el lehessen törölni.

Az esti „Moniteur“ heti szemléjében ezt mondja: A sajtóban közelebb polemia fejlődött ki Róma kiütréséről s annak idejéről Franciaország ide vonatkozó szándéka kétséget nem szenvedhet. Mihelyt elérkezettnek fogja Franciaország találni a pillanatot, azonnal megteendi, a pápai kormánnyal egyetértőleg a szükséges intézkedéseket arra nézve, hogy a kivonulás olyképp történjék, miszerint az, a megállapított időben egészen végre lehessen hajtva.

A „Constit.“ egy hosszú lipsei levelet közöl, mely szól azon hangulatról, a melyet a gasteini szerződés Szászországban előidézett. Poroszország bevesen megtámadtatik benne, különösen kiemeltvén a hercegségek oszthatatlanságának régidők óta proclamáltatása. Austriáról fölteszi e levél írója, hogy a mint lenenburgi részét átengedte pénzért, ugy Holsteint is eladja; a német szövetség eljárása határozottan rosztaltatik benne, s Augustenburg hg is szemrehányással kap, hogy nem igyekezett semmi által újabb kílátást biztosítani örökleti jogához. A „France“ a gasteini szerződésről irt új röpiratot meglehetősen trestek találja, s Bismarck érdekében irt gyenge plaidoyernek mondja. A „Patrie“-ben a következő közölmény olvasható: „Florenzi rendkívüli tudósítások jelentik, hogy a porosz király florenzi képviselője éppen most tudatta az olasz külügyminisiterrel, hogy egy kltön megbatalmazott nevezetett ki az olasz-porosz kereskedelmi szerződés eszközzésére. Ezen meghatalmazott Delbrück ur, a berlini kereskedelmi mi-

nisterium igazgatója, ki a francia kereskedelmi szerződésnek is egyik eszközlője volt, s rövid időn megérkezik Florenzbe.

Németország. Berlin, sept. 27. A „Prov. Corr.“ egy cikke taglalja, miért nem szükséges a porosz országgyűlés megegyezése Lauenburg megszerzésébe, s ezt mondja: Lauenburgnak birtokba vétele a porosz királyi ház számára minden tekintetben bevégzett tény, az pedig kétségtelen, hogy az alkotmány 55-ik cikkelye csak nem-német birodalmakra vonatkozik. A gasteini egyezményre vonatkozó angol-francia körleveleket illetőleg pedig azt mondja: Ama sürgönyök szerzői maguk is gondoskodtak arról, hogy azon okmányt előlegesen megfosszák minden tényleges jelentőségétől. Mindegyik követnek világosan megagyatott, hogy ne tudassák a sürgönyt az illető kormányzókkal, hanem csak ezen szellemben nyilatkozzanak adandó alkalmakkal. A német nagybatalmaknak tehát annyiban kevésbbé van okuk ezen ügyből következtetéseket vonni, minthogy a nyugati hatalmak követi Bécsben és Berlinben távolról sem ama sürgöny tartalmát és hangját követik, hanem mint eddig, ugy most a nyugati hatalmak meggondolt és loyális modorát követve visszatartják magukat a hgségek kérdésébe való minden beavatkozástól.

A „Köln. Ztg.“ párisi levelezője azt írja, miként mind a „Times“ párisi levelezője, mint a „Daily Telegraph“ tévedésben vannak, ha azt állítják: hogy Lamarmora tbk ajánlatot tett Austriának Velenceze megvásárlása iránt. Jól tudják Florenzben, hogy ily ajánlat miként fogadtatnék most Bécsben. Más részt jól tudják Austriában, miként Olaszországban annyira mentek, hogy jelentékeny kárpóllást ajánlanának Velencezéért. Ezt tehat nem szükséges mint ujságot jelenteni Austriának. Levelező mindazáltal azt hiszi, miként Napoleon császár, vonatkozva azon közölményekre, melyeket Metternich herczeg tett neki kevés idővel a gasteini egyezmény megkötése előtt, Austriának indítványt szándékozik tenni Velencezére nézve.

Törökország. Konstantinápoly, sept. 19. Itt meglehetősen azon nézetben vannak, hogy az oláh Dunafejedelemiségek végzeteljes catastrofa előtt állanak. Ha a szomszéd hatalmak interventiójára kerülne a dolog, ugy Törökország lenne az első. A második hadtest főhadiszállással Schumlaban, már előbb oly állást foglalt, hogy Abdi basa muschir az első parancsra 15—20,000 embert szállíthat át a Dunán Kuza herczeg Ruginosában Moldovában igen komor hangulatban lenne. Nigri itteni ügyökre és legbizalmasabb tanácsadója jelenleg környezetében időz.

Amerika. A Rio de Grande-től jelentik, hogy a harcra juarista és császári seregek közt naponta reménytelenebbé lesz és Juarez nem sokára kényszerültni fog az Egyesült Államok területére menekülni. Corvin, az Egyesült Államok utolsó követe, Mexicoból azt írja jelentésében, hogy az ő véleménye szerint a köztársasági kormányforma Mexicoban folytonos polgári háborúra vezetne. Az egyeduralkodó Miksát el kellene az Egyesült Államoknak ismerni azon esetre, ha szabadelvű javításokat hoz be. E nélkül a közvélemény az elismerés ellen van.

New-York, sept. 14. Kilenec déli állam delegatusai Johnson elnököt egy értekezletben biztosították hűségükről. Johnson igen békülékenyen válaszolt. Az a hir, hogy a helyőrségeken kívül délről mind visszahívatnak a csapatok, s hogy az északi államok néger csapatait Virginianban, Floridában, Louisianában, Arkansasban és Texasban el fogának bocsátatni.

Ujabb. Frankfurt, sept. 29. A nemzeti egylet bizottmánya ma elhatározta, hogy october 29-dikére egyleti közgyűlést hirdet Frankfurtba.

Florenz, sept. 28. Rómából folyó hó 26-ról jelentik: A pápa által megtartott consistoriumban ő szentsége különböző vallási sectákról szólt általában s különösen a szabadkömüvességről. Kárhoztatta azon uralkodókat, kik ily sectákat megtérnek.

A consistorium után ő szentsége több püspököt fogadott el, ezek közt a westmünsteri is, mely alkalommal így nyilatkozott: „Még sok megtámadtatást leszünk kénytelenek elszenvedni, de végre Isten újra helyreállítandja a békét.“

London, sept. 29. Dublinban s a vidéken Mayo-ban és Kerry-ben ismét számos elfogatás történt. Dublinban egy házat kénytelen volt a rendőrség megostromolni, hogy az elfogásokat végrehajthassa benne. A Quenstovnbán elfogott amerikai tiszt neve Mor-dan, ki egykor százados volt angol szolgál-talban.

Berlin, sept. 29. A „Nordd. Allg. Ztg.“ a hírlapok a feletti felháborodására, hogy német államférfiak külföldi beavatkozást igyekeznek előidézni, nem képes abbéli meggyőződésének kinyilatkoztatását visszatartóztatni, miszerint Pfordten bajor minisiter ellen méltatlanságot követnek el, a kik felteszik róla, hogy a külföld iránti rokonérmelmekeztáplál, vagy pedig a külfölddel külön szövetkezéseket tervez.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

